

De verdwenen *Euthria*, oftewel... in september ogen open in Mistel!

Jaap van der Voort¹

In 1952 beschreef de onvolprezen wijlen Maxime Glibert in deel II (Gastropodes) van zijn 'Faune Malacologique du Miocène de la Belgique' een aantal nieuwe soorten, waaronder op pagina 104 *Euthria antwerpiensis* n. sp.

Hij beschrijft deze nieuwe soort op basis van één enkel "unique" exemplaar van Edegem, en stelt tevens dat dit het eerste voorkomen van het genus *Euthria* ten noorden van de 50ste breedtegraad is. Op zijn minst die stelling is achterhaald sinds het voorkomen van *Euthria intermedia* (Michelotti, 1847) in de Mistel-fauna. Deze *Euthria antwerpiensis* Glibert, 1952 wordt afgebeeld op plaat VIII, fig. 6 van bovengenoemde publicatie, met één enkele aperturale afbeelding, die ik hier weergeef voor diegenen die niet over Glibert's werk beschikken (fig. 1).

Hoe gaat het nu verder met deze 'unieke' *Euthria* uit het Belgische Vroeg Hemmoor?

In 1962 publiceert Winfried Hinsch in het Duitse Geologische Jahrbuch Nr. 80 een 16 pagina's (plus 1 plaat) tellend artikel 'Die Molluskenfauna des Mittelmiozäns von Twistringen und Woltrup'. Hinsch geeft een overzicht van de "Gesamt-Molluskenfauna" van Twistringen en in deze faunalijst staat - met één uniek exemplaar, en zonder verder commentaar of afbeelding - inderdaad *Euthria antwerpiensis* Glibert.

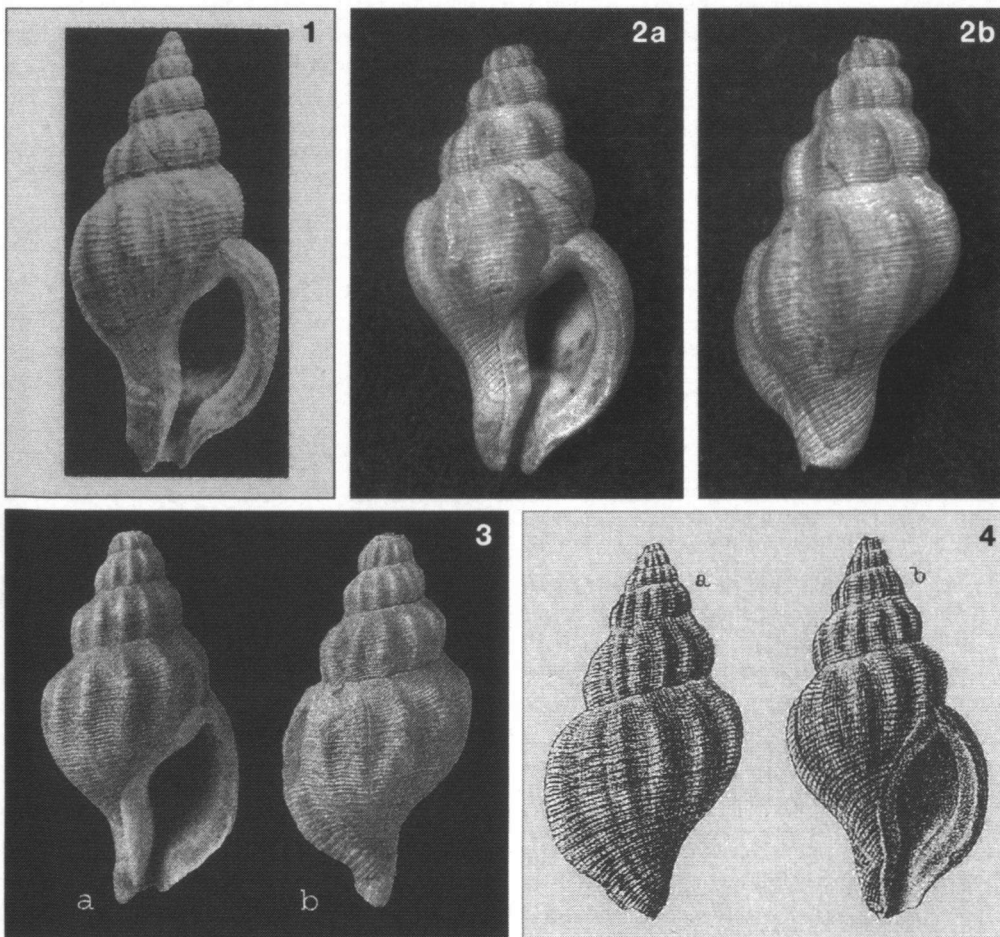
In 1972 verschijnt Scripta Geologica 10, 'Die Molluskenfauna der Twistringer Schichten (Miocän) von Norddeutschland' van Arie W. Janssen, die op pagina 5 vermeldt: "Hinsch (1962) noemt van Twistringen enkele soorten, die alleen uit Hemmoor-fauna's bekend zijn: *Euthria antwerpiensis*, *Aquilofusus beyrichi* en *Elaeocyma diensti*, allemaal vermeld als 'uniek' exemplaar." Verder schrijft Janssen dat hij het voorkomen van deze soorten niet kan bevestigen, ondanks het rijke materiaal dat hij heeft bewerkt. Bovendien stelt hij dat hij nauwelijks kan geloven dat het om foutieve determinatie gaat, omdat "deze soorten gemakkelijk herkenbaar zijn". Overigens, ook in mijn toch wel omvangrijke collectie van Twistringen (plus Woltrup en Nordlohne) heb ik nooit iets ontdekt wat op *Euthria antwerpiensis* lijkt.

Maar nu komt het vreemde; in 1964, dus twee jaar na de publicatie van Hinsch, verschijnt Anderson's bekende werk 'Die miocäne Reinbek-Stufe in Nord- und Westdeutschland und ihre Mollusken-Fauna'. Anderson schrijft met betrekking tot de fauna van Twistringen (pag. 56) (vertaald): "de eerste fossielenlijst van Köwing werd door Hinsch (1962) in belangrijke mate uitgebreid". En verder: "[...] toegang tot materiaal uit diverse collecties [...] dit materiaal maakt het ons mogelijk, ook de fossielenlijst van Hinsch (1962) nog te completeren".

En dan volgt op pag 57 deze dus uitgebreide fos-

sielenlijst van Hinsch (1962) nog te completeren".

En dan volgt op pag 57 deze dus uitgebreide fos-

Figuur 1.
Euthria antwerpiensis
overgenomen uit Glibert
(1952). Plaat VIII, fig. 6.

Figuur 2 a, b.
Searlesia mitgauri (von
Koenen, 1867). Mistel, leg.
& coll. J. van der Voort.

Figuur 3.
Searlesia mitgauri (von
Koenen, 1867), Branden
Clay, Denemarken. Af-
beelding overgenomen uit
Schnetler & Palm (2008).

Figuur 4.
Fusus mitgauri overgeno-
men van plaat VI uit von
Koenen (1867). Dit is het
door R. Janssen in 1979
als lectotype van *Searle-
sia mitgauri* bestemde
exemplaar uit Söllingen
(Duitsland)

sielenlijst, waarin... *Euthria antwerpiensis* uitblinkt door afwezigheid; er wordt ook geen andere *Euthria* genoemd, en in het hele verdere werk van Anderson komt een referentie naar Hinsch' *Euthria* niet voor. Ook in latere publicaties over, let wel, miocene (!) mollusken heb ik nergens meer enige vermelding van het voorkomen van deze *Euthria antwerpiensis* kunnen vinden, noch van vindplaatsen in België, Nederland of Duitsland, noch van waar dan ook elders.

Waarom schrijf ik over deze mysterieuze verdwenen *Euthria* van Anderson? Welnu, in mijn collectie van Miste bevindt zich een 'uniek' exemplaar van een mij lange tijd onbekende gastropode (fig. 2a en b). Ik had deze vreemde eend in de Miste-bijt zelf al eens voorzichtig vergeleken met Gliberts *Euthria*, maar was ook gestruikeld over een nota bene pliocene genus, in 1916 door Harmer beschreven uit de Engelse Crag. Ook diverse WTKG-vrienden hadden al eens een blik op deze slak geworpen (gelukkig ermaast gegooid, zodat het fossiel nog heel is). Een *Euthria*? een (*Aquilo*-)*Fusus*-achtige? *Streptodictyon cheruscus* misschien, maar dan wel forma *fasciolariodes*? *Scalaspira*? Zoveel mensen, zoveel meningen...

Totdat ik nog eens bladerde in Schnetler & Palm (2008) 'The Molluscan Fauna of the Late Oligocene Branden Clay, Denmark'. Daarin wordt op pagina 40 (plaat 6, afb. 1a-b) een *Searlesia mitgauri* (von Koenen, 1867) beschreven en afgebeeld - zie figuur 3 - die wel erg veel lijkt op mijn exemplaar van Miste. En zie daar, de referentie naar Ronald Janssens publicatie uit 1979, 'Die Mollusken des Oberoligozäns (Chattium) im Nordsee-Becken', waarnaar ik eerder niet had gekeken, brengt verdere duidelijkheid. Janssens schrijft dat Gliberts *Euthria antwerpiensis* nauw verwant, zo niet synoniem is met *Fusus mitgauri* (von Koenen, 1867), die R. Janssens - en dus ook Schnetler en Palm - nu in het in 1916 door Harmer opgestelde (van oorsprong pliocene!) genus *Searlesia* plaatsen (zie figuur 4).

Het lijkt mijns inziens geen twijfel, dat het bij mijn exemplaar uit Miste óók om deze *Searlesia mitgauri* gaat. Er blijven echter wat vragen over met betrekking tot de ouderdom van deze soort. De door Schnetler en Palm beschreven *S. mitgauri* komt voor in de Branden Clay, een afzetting in Denemarken die volgens nieuwere inzichten op de grens van Laat Rupelien en Chattien gevormd werd. Dat komt ongeveer overeen met de Afzetting van Winterswijk; en inderdaad, in Miste worden vaker verspoelde fauna-elementen aangetroffen, die uit geërodeerde oligocene lagen stammen. Ook deze *S. mitgauri* vertoont kenmerken van slijtage, zoals dit ook van ander verspoeld materiaal uit Miste bekend is. De door R. Janssens beschreven exemplaren (de oorspronkelijke twee uit de von Koenen collectie) komen uit min of meer overeenstemmende afzetting uit het Noordduitse Chattien. Tot zo ver dus ogenschijnlijk geen discrepantie.

Maar als Gliberts soort indientiek is, dan heeft *S. mitgauri* dus ook nog tot in het Vroeg Mioceen voortgeleefd, want zijn exemplaar komt uit het Anversien van Edegem, en dat is ge-

lijk te stellen met Hemmoor. Nog gekker zou dan - als we Hinsch moeten geloven - het voorkomen van deze soort in Twistringten zijn. De Twistringer Schichten zijn jonger, en worden in het Reinbek geplaatst, hoewel in het diepste gedeelte van de groeve in Twistringten ook typische Hemmoor fauna-elementen zijn aangetroffen. Het blijft spannend, wat Hinsch dan daadwerkelijk heeft gevonden en in zijn lijst heeft opgenomen, terwijl dat door navolgende auteurs lijkt te zijn genegeerd.

Al met al weer een leuke aanvulling op de soortenlijst van Miste, en zéker iets om naar uit te kijken wanneer in september in het kader van het WTKG jubileum in Miste kan worden verzameld. Voor de aller-aller-aller-laatste keer?? Of tot ziens in 2038?

En, oh ja, *Searlesia* is door Harmer als genusnaam in het leven geroepen "in memory of" de fameuze Engelse paleontoloog Searles Valentine Wood. Dus spreek je de naam van dit genus niet uit als "Surlaysia" maar als "Sursia".

Geraadpleegde literatuur

- Anderson, H.-J., 1964. Die miocäne Reinbek-Stufe in Nord- und Westdeutschland und ihre Mollusken-Fauna. - *Fort-schr. Geologie Rheinland u. Westfalen* 14: p. 56-57.
- Glibert, M., 1952. Faune Malacologique du Miocène de la Belgique, T. II (Gastropodes): p. 104, pl. VIII, fig. 6.
- Harmer, F.W., 1916. The pliocene mollusca of Great Britain. - *Palaeontographical Society, London, Part I*: p. 135-136.
- Hinsch, W., 1962. Die Molluskenfauna des Mittelmiozäns von Twistringten und Woltrup. - *Geologisches Jahrbuch* 80: p. 297.
- Janssens, A.W., 1972. Die Molluskenfauna der Twistringer Schichten (Miocän) von Norddeutschland. - *Scripta Geologica* 10: p. 5, p. 11.
- Janssens, A.W., 1984. Mollusken uit het Mioceen van Winterswijk-Miste. KNNV nr. 36: p. 33-34.
- Janssens, R., 1979. Die Mollusken des Oberoligozäns (Chattium) im Nordsee-Becken. - *Archiv f. Molluskenkunde* 109: p. 290, pl. 15, afb. 12 (is von Koenen 1867, pl. VI, afb. 4a-b).
- Koenen, A. von, 1867. Das marine Mittel-Oligocän Norddeutschlands und seine Mollusken-Fauna, I. Theil. - *Palaontographica* Band XVI: p. 74-75, pl. VI, fig. 4a-b.
- Schnetler, K.I. & E. Palm, 2008. The molluscan fauna of the Late Oligocene Branden Clay, Denmark. - *Paleontos* 15: p. 40-41, pl. 6, fig. 1a-b, pl. 8, fig. 10a-b.

¹Jaap van der Voort, Lutterdamm 19, 49179 Oostercappeln-Venne, Duitsland, e-mail: vennermoor@aol.com